

GONDOLATOK FINSZTER GÉZA: RENDÉSZETTAN CÍMŰ MŰVE KAPCSÁN

FÁBIÁN ADRIÁN¹ – HOHMANN BALÁZS²

Finszter Géza professor emeritusnak a rendészet-tudomány területéhez kötődő tudományos munkássága közismerten magas színvonalú. *Rendészettan*³ című kötete, a Studia Universitatis Communia sorozat részeként jelent meg 2018-ban, Korinek László lektorálásával. Jelen írás a megjelent tankönyv ismertetésére vállalkozik, reflektálva a műben felvetett gondolatokra.

A Szerző a „*fiatal rendészettudomány*” tüzi ki vizsgálódásának tárgyául, amelynek művelésében a kezdetektől részt vett, aktívan alakítva a hazai rendészettudományi gondolkodás vezérfonalát.

Szerző meghatározása szerint műve tankönyv (ld. 13. o.), de hozzátesszük, hogy nem beszélhetünk a szó hagyományos értelmében vett tankönyvről. Először is majd’ 500 oldalas terjedelme inkább nagymonográfiához teszi hasonlatossá a művet, és kevésbé jellemzi – tankönyveknél szokásosnak mondható – leíró jelleg.

Finszter Géza könyve tudományos alaplú, szintetizál, jócskán túlmutat azon, amit egy tankönyvtől elvárnánk, másrészt nem elvont, számos példával, párhuzammal, magyarázattal és minden fejezet végén található összefoglalással, valamint záró kérdéssorral teszi tanulhatóvá és fogyasztható egyetemi tananyaggá a rendészet témakörét. Fontos még megjegyezni, hogy a mű nem „*jogi*” tankönyv, ezzel tartalmában is követi azt az elméleti alapvetést, hogy a rendészettan, rendészetelmélet – elsősorban – nem jogi diszciplínák, annak ellenére, hogy nem lehetnek függetlenek a jogi produktumoktól. A könyv mondanivalójának érvényességét,

¹ Egyetemi docens, a Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karának dékánja. Főbb kutatási területei közigazgatás-elméleti kérdések, a közszolgálat és az önkormányzati közigazgatás. Habilitált, PhD, magyar és idegen nyelven írott publikációinak száma meghaladja a százötvenet.

² A Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar Közigazgatási Jogi Tanszékének doktorandusza, óraadója, emellett a CERT Tanúsító Zrt. minőségirányítási igazgatója 2015 nyarától. Négyeszeres köztársasági ösztöndíjas, Pro Scientia-, Harsányi István-, Óriás Nándor-díjas, Szamel Lajos és Rézler Gyula ösztöndíjas kutató, a Pécsi Tudományegyetem tehetségkövető. Kutatásai a hatósági eljárásjoghoz kapcsolódnak, közelebbi kutatási területeként a hatósági eljárás átláthatósága, az ügyféli jogállás, az egyes ügyféli jogosultságok érvényesülésének elemzése és az alternatív vitarendezési módszerek alkalmazhatóságának vizsgálata emelhető ki.

³ FINSZTER Géza: *Rendészettan*. Dialóg Campus Kiadó, Budapest 2018. 495 p.

ha úgy tetszik, egyetemlegességét szerencsés módon fokozza, hogy viszonylag kevés jogszabályi hivatkozással találkozunk benne, ellenkező esetben ugyanis (ismerve a magyar jogalkotó töretlen aktivitását!) a mű mondanójának jelentős része hamar elavulttá válna. (Szerzőnek a legkevésbé felróható módon, de már ilyenre is van példa, ld. a gyülekezésszóló 1989. évi III. törvényre való utalások, KEKKH.)

A mű kulcsszavai nem a jogszabályok rendelkezéseire, hanem a rendészet funkcionalitására vezethetők vissza: közrend, közbiztonság, veszély, kockázat, társadalom, rendszer, stratégia stb. A funkcionalitás vizsgálata nem zárja ki a jogi vonatkozások vizsgálatát, de az értekezés fókuszja nem a jogszabályokban található, hanem a rendészeti tevékenység tényleges megvalósulásában. Ez még akkor is helyeselhető alapállás, ha a rendészetet alapvetően jogi tevékenységnek, a közrendet és a közbiztonságot pedig a jog által konstituált állami-társadalmi rend részének tekintjük.

A „*rendészetelmélet nyelvtankönyvének*” szánt mű arra vállalkozik, hogy a felsőfokú rendészeti képzéshez való hozzájárulásán túl, mind a rendészettudomány kutatóinak, mind pedig a szakma jelenlegi és leendő elméleti és gyakorlati szakemberei számára megteremtse egy olyan közös értelmezési platformot, amely segítséget nyújt a témakör tudományos igényű és szakmai értelmezése során. A Szerző nem törekszik egyetemes és vitát nem tűrő gondolatok közlésére, művét vitairatként jelöli, amely utat nyithat a felvetett problémák további megvitatására, új szempontból történő elemzésére és értékelésére. Erre az egész mű következetesen és egységesen törekszik, amely tükröződik az ellentétes álláspontú szakirodalmi hivatkozások ütköztetésében – amelyből számos következtetés vonható le a vizsgált tárgykör tartalmára, határaitra vonatkozóan.

Kiemelendő Szerző kiváló szintézisalkotó képessége, amellyel képes párhuzamot vonni és „*kompromisszumra bírni*” az eltérő álláspontokat egyetlen vagy legalábbis konvergáló szakmai álláspont kialakítása érdekében. Nem szűkíti le Szerző azonban az egyes értelmezéseket azokban a tárgykörökben, ahol korábban vagy jelenleg is aktív tudományos vita zajlik – így hozzájárulhat az olvasó széles látókörű tájékoztatásához és ahhoz a szakmai gondolatébresztéshez, amelyre nagy szükség van mind a rendészeti képzésben résztvevő személyek, mind pedig a rendészet szakmai és tudományos művelőinek körében.

A Szerző a mű egészében komplex megközelítést alkalmaz, amelyre nagy igény mutatkozik a 21. század összetett szervezeti, jogi – és egyben társadalmi – problémáinak feloldása során, hiszen ahogy azt a kötetben megfogalmazza, a rendészeti igazgatás alanyainak szakmai tevékenységük ellátása során sohasem a jogszabályokban *expressis verbis* megfogalmazott általános tényállásokkal kell foglalkozniuk, hanem az életviszonyok széles körével. Tevékenységüket emellett úgy kell alakítaniuk, hogy a lehető legkisebb mértékű – legitim – erőhatalom alkalmazása mellett, törvényesen alkalmazott eszközök bevetésével a leoptimálisabb-leghatékonyabb társadalmi hatást tudják elérni.

A komplexitás abban is kifejeződésre jut, hogy Szerző nem ragaszkodik feltétlenül és indokolatlanul a meglévő, akár hagyományosnak is tekinthető keretekhez, sablonokhoz. Helyesen utal arra, hogy a biztonság nem azonosítható a közbiztonsággal, és így kizárólag a közjoggal; tekintettel kell lenni a magánbiztonság egyre növekvő súlyára, és ennek (magánjogi) vonatkozásaira. Utóbbiba beleértve azt is, hogy a magánbiztonság és a közbiztonság egymással szorosan összefüggő területek, előbbi sérelme utóbbi sérelmét is könnyen jelentheti. (ld. 57. o.)

Finszter Géza mindvégig nagy hangsúlyt fektet a szabatos szóhasználatra, a rendészetelméleti és jogi terminusok precíz meghatározására, elválasztására. Mindennek eredményeként egy olyan fogalmi rendszer születik, amely következetes, pontos és segíti a műben való eligazodást. Legfeljebb annyit lehet felvetni, hogy talán el lehet gondolkozni azon, hogy a

német „*Polizeistaat*” kifejezést olykor – adott szöveggörnyezetben – már nem „*rendőrállam*”-nak, hanem „*rendészeti állam*”-nak indokolt inkább fordítani. (ld. 40. o.)

A III. fejezetben a közigazgatást Szerző úgy határozza meg, mint „*az állami feladatokat közhatalmi jogosítványokkal ellátó igazgatás, ami alárendelt a politikai hatalomnak, de azzal szemben relatív önállósággal bír*”. (103. o.) Ez a megközelítés ma már szűknek mondható, talán – nem véletlenül – túlságosan is „*rendészetközpontú*”: nem szabad elfelejteni, hogy a közigazgatás rengeteg olyan feladatot (közszolgáltatást) valósít meg a társadalom számára, ahol nem rendelkezik közhatalmi jogosítványokkal, nem végez hatósági jogalkalmazást. Egyébként helyesen ismeri fel Szerző, hogy a rendészeti igazgatás a közigazgatás általános „*veszélyelhárító*” funkcióinak egy nagyobb részét ellátó szakágazatnak tekinthető.

A tankönyv a rendészeti jog és rendészeti működés egységes tárgyalására törekszik, amely egységre talán soha nem volt nagyobb szükség, mint ezidőtájt: a globális bizalomvesztéshez és ezzel összefüggésben a szintén világviszonylatban mérhető, biztonsághoz kapcsolódó aggályok mentén a rendészeti működés nem nélkülözheti a rendészet jogának iránymutatásait, míg a rendészeti jog sem távolodhat el véglegesen elefántcsont tornyába a rendészet valós működésétől. E kettő között a rendészettan lehet a kapocs, amely – lehetőségek szerinti – egzakt fogalmi rendszerével hozzájárulhat az összhang és a kölcsönös visszacsatolás létrehozásához.

A mű átfogó karakterű, tankönyv jellegére tekintettel minden képzési szakaszban és a szakmai munka során is kiválóan felhasználható, amely mélységeiben tárgyalja a rendészet tudomány – amelyet a közbiztonság feletti örködés professzionális megvalósításának elméleti alapjaként és a közigazgatási jogtudomány egyik alágaként határoz meg Szerző – alapvető kérdéseit. Szerző a kötetben csak érintőlegesen foglalkozik a rendészet tudomány történeti előzményeivel, amely így teret enged a didaktikai megfontolások alapján is építkező műnek a rendészettan tárgyköréhez tartozó nagyívű gondolatmenet kifejtéséhez.

A kötet egyébként tíz fejezetre tagozódik, amelyek tematikusan körbejárják a rendészet tudomány legfontosabb vizsgálódási csomópontjait. A „*Rendészettan*” jól szerkesztett, világos vonalvezetésű, megfelelően tagolt munka, talán a VIII. fejezetet („*Alkotmányos alapok*”) lehetett volna – tartalma miatt – korábban elhelyezni.

A mű első része a rendészet fogalomkörével foglalkozik, amelyben Szerző megvizsgálva a rendészet és rendvédelem párosát, mint a fogalomalkotás névadási szintjének fontos mérföldköveit, összegzi a szakirodalom által képviselt álláspontokat, a tételes jogi megoldásokkal – végül Szerző önálló fogalom meghatározással nem szolgál, azonban meghatározza a rendészet fogalmának azon sarokpontjait, amelyek elengedhetetlenül szükségesek és ennek megfelelően követelményként támaszthatóak a jogállami körülmények között működő rendszerttel szemben.

A Szerző sok tekintetben követi *Szamel Lajos* 1990-ben megfogalmazott gondolatait, amely szerint a rendészet olyan állam által végzett tevékenységként határozhatjuk meg, amely a közrend megzavarásának megelőzésére, egyes

magatartások megakadályozására illetve az ezek által megzavart rend helyreállítására irányul.

A Szerző a következőkben körülhatárolja a rendészet társadalmi rendeltetését, amelyet alapvetően a közrend és közbiztonság megteremtésében értelmez, de minden fogalmi distinkció során hangsúlyozza az elméleti és gyakorlati ismeretek, tapasztalatok együttes alkalmazásának szükségességét illetve a jogállami követelmények érvényre juttatását, amely elhatárolja a rendőrállamot a jogállamtól, az illegitim hatalomgyakorlást a törvényes és alkotmányos keretek között gyakorolttól. A közrend oly sokat vitatott fogalmának tekintetében a mű mind a tágabb, mind pedig a szűkebb értelmezés sajátosságait magába foglalja, azonban nem foglal állást egyértelműen egyetlen értelmezés mellett sem. Meghatározásra és kifejtésre kerül a normatív mellett a közbiztonság materiális fogalma, amelyet a Szerző a ténylegesen, a hétköznapi életben tapasztalható érzetként definiál és elemez.

Külön kiemelendő, hogy a mű két fejezete is központi témaként foglalkozik a rendészet és a rendészeti igazgatás szervezési, szervezeti és személyzeti kérdéseivel, amely arra tekintettel, hogy a rendészeti feladatokat ellátó szervek legfontosabb erőforrását személyzetük jelenti, nagy fontossággal bír. A Szerző feltárja a rendészeti feladatokat ellátó szervek strukturális működésének katonai eredetét, nagyfokú függését a fenntartó hatalomtól és az ebből eredő következményeket, amelyet – véleménye szerint – máig magán visel e szervek működése és amelyek számos esetben akadályozza vagy korlátozza a rendészet és a rendészeti igazgatás szakmai rangjának növelését. Külön figyelmet szentel a mű a rendészeti értékek és a rendészeti misszió meghatározásának és magyar körülmények változásának értékelésének is. A kötet végén Szerző önálló értékelést ad a rendészeti szervek – kiemelten a rendőrség és rendőr – társadalmi megítéléséről és társadalmi szerepének változásáról, formálódásáról.

A rendészet közhatalmi forrásainak és alkotmányos alapjainak vizsgálata során a Szerző kiváló helyzetismeretere tekintettel éles, a magyar rendészeti tevékenységet alapvető tulajdonságaiban jellemző megállapításokat tesz, elkülönítve vizsgálva a rendészeti igazgatás közbiztonsági rendészeti, bűnügyi rendészeti, bűnüldözési és nyomozati jellegű tevékenységi területeit. Végigjárja a rendészet hazai szabályozásainak azon mérföldköveit, amely végül elvezettek a hatályos alkotmányos és tételes jogi szabályozáshoz, vizsgálva az egyes szabályozási megoldások célját és funkcionálását is. (Finszter Géza a rendészeti aktusok alatt egyébként kizárólag a külső (közhatalmi) aktusokat érti, belső – szervezeten belüli – aktusokat nem tárgyalja.)

A kötet önálló fejezetben foglalkozik a rendészet tudománnyal, mint az állam- és jogtudományok azon ágával, amely a rendészet szervezetére és működésére, valamint a releváns tételes jogi és társadalmi szabályozásra vonatkozó ismereteket rendszerezi. A Szerző elkülönítetten vizsgálja e fejezet keretében a rendészeti tárgyú és a rendészeti szereplők számára készített tudományos eredményekre illetve a rendészeti vizsgálati fókuszú, elméleti megközelítésű munkák jellemzőit, figyelmet szentelve az 1945 után folyamatosan önállósodó tudományágra ható tényezőkre is.

A Szerző célkitűzése, amely szerint olyan tankönyv jellegű művet kívánt közreadni, amely megragadja „a rendészeti jog szellemét” és az olvasó problémamegoldó képessége fejlesztésének szándéka mellett rávilágít a rendészeti jog aktuális kérdéseire, tudományos eredményeire és az eddig elért szakmai-tudományos előrehaladásra, meglátásunk szerint sikeresen megvalósult.

A mű egyik komoly erénye gyakorlatiassága, a megértést segítő példák, szociológiai és történeti kitekintések sokasága. Finszter Géza a rendészetet olyan módon és kontextusban tárgyalja, amelynek eredménye „fogyasztható” lehet talán mindenki, és nem csak az értő olvasóközönség számára. Másrészt jól érzékelteti Szerző, hogy a rendészet, a közrend, a közbiztonság védelme nem elvont kategória, bár néha olyan természetesnek tűnik, mint a levegővétel. Problémái teszik – rosszabb esetben – igazán érzékelhetővé.

E mű, tekintettel kiterjedt tudományos-szakirodalmi megalapozottságára is, a rendészet tudomány legújabb hazai mérföldkövének tekinthető, az alapoktól a modern rendészeti kihívásokig (terrorizmus, migráció stb.) tárgyalja, szintetizálja ezt a tudományterületet. Finszter Géza mindvégig tekintettel van azokra az elődökre, akiknek a tudományos eredményei hozzájárultak a hazai rendészet tudomány fejlődéséhez. A mű – sok más mellett – tele van pécsi vonatkozásokkal is: Finszter Géza nem feledkezik meg azokról a pécsi kollégákról, akik ebben a diszciplínában (is) jelentőset alkottak, úgy mint *Szamel Lajos*, *Ivancsics Imre*, vagy éppen *Körinek László*.

A kötetben a Szerző felsorakoztatja a rendészet, a rendészeti igazgatás és a közigazgatás közös jellemzőit, de emellett bemutatja a rendészet sajátos természetét, áttekinti annak funkcióit, legitim erőszak alkalmazásának feltételeit, elvlasztja és részletesen tárgyalja a közbiztonsági és bűnügyi rendészet eltéréseit, mindezt az olvasó számára befogadható módon, a szakmai álláspontok ütköztetése mellett közli, amely a kötet igazán magas szakmai színvonalát tovább emeli és egyben a rendészet tudomány egyik átfogó kézikönyvévé teszi.